

**Posudek oponenta diplomové práce Mgr. Elišky Holubové
„Svoboda projevu a její teoretické aspekty v judikatuře
(Nejvyššího soudu USA, Evropského soudu pro lidská práva, Ústavního
soudu a Nejvyššího správního soudu)“**

I. Dovolím si začít dvěma poznámkami, takříkajíc před závorkou. Nevím, jak je tomu na jiných katedrách, ale setrvale stoupající úroveň většiny kvalifikačních prací předkládaných k obhajobě na katedře teorie práva a právních učení staví oponenty do nelehké role. Je-li totiž jejich základním úkolem odhalovat slabiny posuzovaných prací, namnoze zjišťují, že budou neúspěšní, neboť zásadních slabin se nedostává. To se přihodilo i oponentovi práce *Elišky Holubové*.

Druhá poznámka je reflexí občasných stížností na to, jak je obtížné psát netuctové diplomové práce, když se stále dokola točí stejná témata. Řešením nejspíše nebude sepsání pětadevadesáté práce na téma kupní smlouva v občanském zákoníku či dekretální pravomoc prezidenta republiky, ale nalezení neotřelého úhlu pohledu: komparace historické či přeshraniční, reflexe judikatury soudů třeba jen určitých stupňů, úkrok k filosofické perspektivě, vydělení málo zpracovaného aspektu atd. Pod takovým nasvícením se z rozboru svobody projevu, který klidně mohl být kompilátem komentářů k Listině základních práv a svobod s přivažkem několika učebnicových příkladů, stala v počítači *E. Holubové* zajímavá a podnětná práce, ústící navíc v zasvěceně odůvodněná doporučení aplikační praxi.

II. Práce čítá přes 140 stran, což je rozsah nadstandardní i u prací rigorosních. Nejde ovšem o psaní pro psaní: nemám pocit, že je tu kapitola či oddíl, jejichž absence by práci prospěla. Přesto mne napadá, že by bylo kužitku opustit předpis jednostranného tištění kvalifikačních prací, a to jednak kvůli zbytečnému ničení papíru, jednak kvůli hmotnosti, ztěžující přenositelnost takových prací.

Rozsáhlou práci zůstane, i když se omezíme na samotný text (str. 6 – 119). Více než 20 stran totiž zabírají přílohy s rozebíranými karikaturami, jež jsou poněkud neobvyklou, ale vzhledem k tématu vysoce funkční součástí práce, a seznam literatury s desítkami položek anglicky a česky psaných. Následuje abstrakt v češtině a angličtině.

Pro staromilce je seznam literatury zdrojem jistého úleku, protože na celé čáře v něm vítězí elektronické zdroje, ať už jako výlučné médium, nebo jako zprostředkovatel jinak též tiskem publikovaných informací. Ale asi je to obraz budoucnosti. Netroufám si hodnotit reprezentativnost citací, protože jsou vybrány z ohromného množství; každopádně jsou relevantní a pro směřování práce efektivní. Netvrdím, že by to znamenalo nějaké významné obohacení, ale snad mohla autorka zohlednit rovněž domácí komentáře k Listině (autoři *V. Pavlíček* a *M. Bartoň*), případně další učebnice ústavního práva (*J. Filip* a *V. Jirásková* v pražské učebnici).

III. Chyb je v textu málo (místy překlep či formulační vada v přičestí, zcela výjimečně chyba závažnější). Výtky tohoto typu by snad bylo možné směřovat jen k poznámkovému aparátu, pokud jde o absenci teček na konci textu (v pozn. 13 poněkud atypická citace Listiny základních práv a svobod).

Práce se vyznačuje srozumitelným a čtivým stylem, který drhne jen zcela zřídka ve formulacích typu: „*Samozřejmostí je teoretický žurnalistický background...*“ (str. 6), jež působí dojmem jako z reklamní příručky, „*temný středověk*“ (str. 8), navíc extendující až do

roku 1600 (str. 64), „točný bod“ místo bod zlomu či mezník (str. 33), „underground“ místo podzemí (str. 35) nebo „menšinové vředy nenávisti“ (str. 43).

IV. Autorka svou studii rozdělila do osmi výkladových částí či kapitol, které se – s výjimkou úvodu a závěru – dále člení. 1. Úvod k diplomové práci: nesnesitelná lehkost karikatury. 2. Svoboda projevu: pojem, význam, legální zakotvení. 3. Limity svobody projevu v právu a judikatuře. 4. Politická karikatura jako satirický žánr. 5. Leroy versus Francie: boj proti terorismu, karikatura a štrasburské limity svobody projevu po 11. září. 6. Posvátné krávy na právní pastvině: blasfemie jako konflikt náboženství a svobody projevu na příkladu karikatury Proroka Mohameda. 7. Karikatura jako kolize svobody projevu a osobnostních práv. 8. Résumé: výbušné obrázky pod soudcovskou lupou.

Členění je přesvědčivé (snad jen název kapitoly třetí vzbuzuje dojem, že judikatura a právo jsou oddělené entity, což si autorka nejspíše nemyslí): od obecných otázek postupuje k definování užšího tématu a jeho rozboru na příkladech řešených judikaturou, a to jak ve střetu základního práva s veřejnou hodnotou, tak v kolizi s jiným základním právem (srov. výklad pravého a nepravého konfliktu). Vhodně jsou vybrány tematické okruhy, jichž se karikatury dotýkají (11. září, Prorok Mohamed, veřejné osoby). Velmi korektní je také rozbor karikatur, s nimiž se nenakládá paušálně, ale jsou zkoumány jedna po druhé se zvažováním míry kritického podtextu.

Ne vždy je nicméně možné zařadit konkrétní *causu* do jediné škatulky: právě blasfemie nemusí být jen urážkou Boha, ale i těch, kdo v něj věří, resp. toho, jak v něj věří – nemusíme tak preventivně chránit třeba jen veřejný pořádek (narušený posléze demolováním obchodů), ale možná též svobodu vyznání, potažmo konkrétního kultu. Totéž platí o případu Leroy, v němž delikt karikaturisty – po soudu autorky – nezpůsobil újmu jiným. Vždy ale půjde o vážení na lékárnických vahách mezi „umrtvovacím efektem“ a úplnou volností; proto je tu také nutná soudní kasuistika spíše než legislativní úprava.

V. Dále uvádím jen několik poznámek.

1. Velice zajímavý je soubor argumentů ve prospěch svobody projevu (str. 9-10), k nimž by bylo možné dodat i pozadí politické teorie: např. hledání pravdy jako významná proměnná klasického parlamentarismu a role parlamentů v masové demokracii u *C. Schmitta*, svoboda projevu jako základ politických práv u *Kanta* (takto na str. 91 *R. Dworkin*) nebo její významné místo v polyarchii *R. Dahla* – svoboda projevu je spouštěcím mechanismem celé baterie procedurálních znaků jeho teorie. Na argument seberealizace je možné aplikovat *Hobbesovo* rozlišení nepominutelné svobody myšlení a státem kontrolované svobody projevu, což má význam třeba i pro *Havlovo* uvažování o svobodě, resp. skutečné svobodě (vnitřní, vnější).

2. Kdybychom přijali tezi o absolutní povaze svobody projevu (str. 15), bylo by na základě této argumentace možné mluvit o absolutní povaze řady dalších svobod a práv, jež můžeme vykonávat, dokud nás někdo nepotrestá (včetně svobody někoho zabít).

3. Otázkou je, co vše považovat za projev. Řeč či karikaturu jistě, ale sex na veřejnosti? (str. 17)

4. Pokud jde o vstřícnost ESLP k uvážení států, mám za to, že jde o velmi efektivní nástroj stanovování minimálních standardů. Evropské unii je naopak vyčítáno, že poněkud „přestřeluje“, čímž riskuje negativní reakce v členských státech (dezintegrace jako reakce na přílišnou integraci).

5. Jak plyne z dalšího textu, „veřejné osoby“ nejsou jen ty, jež vstupují do veřejných záležitostí (str. 38), ale i tzv. celebrity, v jejichž případech už asi není možné mluvit o zájmu na

veřejné kontrole. Riziko spojování obou skupin v jednu spočívá v rozmazání hranic přípustného „vměšování“ (details soukromého života versus majetkové poměry).

6. Vysoce sporné je tvrzení *F. Klug* o zachování svobody tisku autocenzurou (str. 93): takto totiž namnoze fungoval „svobodný tisk“ rovněž v totalitních či autoritativních státech, kdy autoři a šéfredaktoři předem eliminovali sporné texty, takže se vyhnuli sankcím. Jde nicméně samozřejmě o míru.

7. V případě *P. Paroubkové* se po mém soudu nejedná o rodinného příslušníka veřejné osoby, ale o veřejnou osobu (str. 115).

8. Velmi souhlasím s názorem, že je zásadní rozdíl mezi „vývozem“ hodnot a jejich ochranou na „domácí“ půdě, což by mělo být vodítkem v debatách o multikulturalismu.

VI. Není nejmenšího sporu o tom, že *E. Holubová* svou prací prokázala hlubokou obeznámenost se zvoleným tématem a schopnost zařadit jej do širších filosofických (civilizačních) a právně-filosofických souvislostí, jakož i orientaci v domácí i cizojazyčné literatuře a judikatuře, kterou korektně cituje při exponování tématu, jež vrcholí v jejích vlastních promyšlených úvahách. Nemám pocit, že je od diplomové práce možné očekávat více. Proto doporučuji její připuštění k obhajobě a v závislosti na jejím průběhu ohodnocení známkou „výborně“.

V Praze dne 13. dubna 2010

doc. JUDr. Jan Kyselá, Ph.D.